

Küresel Piyasalar Kapsamında ABD'nin Son Dönem Enerji Politikaları

İSMAİL KAVAZ

- Trump yönetimi ilk yılında enerji alanında nasıl bir performans sergiledi?
- Küresel enerji piyasaları ABD'nin enerji politikalarından nasıl etkilendi?
- Türkiye ve bölge açısından söz konusu politikaların etkileri nelerdir?

GİRİŞ

8 Kasım 2016'da ABD'nin 45'inci başkanı seçilen ve 20 Ocak 2017 tarihi itibarıyla resmen göreve başlayan Donald J. Trump'ın yönetimdeki ilk yılı geride kaldı. Söz konusu süreçte Trump yönetiminin özellikle dış politika, ekonomi, güvenlik ve enerji alanlarında gerçekleştirdikleri dikkatleri ABD'nin üzerine çekmiştir. Trump yönetiminin uygulamaya koyduğu birtakım politikalar gerek ABD'de gerekse tüm dünyada yoğun bir şekilde eleştirilirken “yeni bir enerji devrimi” sloganıyla başlatılan enerji stratejileri de hayata geçirilmeye başlandı.

Seçim dönemi boyunca Obama yönetiminin politikalarını sıklıkla eleştiren Trump göreve gelir gelmez bunların değişeceğinin sinyallerini veriyordu. Nitekim başkanlık yemininin hemen ardından Beyaz Saray resmi internet sitesinden dış politika, savunma, ekonomi ve enerji gibi konularda birtakım duyurular yapılması geçmiş dönemlerdeki uygulamaların kaldırılacağına işaret ediyordu. Enerji ile ilgili olarak “Önce Amerika Enerji Planı” başlıklı duyuruda İklim Eylem Planı ve ABD'nin Suları gibi yasaların “zararlı ve gereksiz” niteliğine ve ABD ekonomisine büyük maliyet getir-

diğine dikkat çekilerek kaldırılması noktasında kararlı olduğu belirtilmişti.¹

Trump ilk olarak selefi Barack Obama'nın son derece önem verdiği ve müzakerelere liderlik ettiği Paris İklim Anlaşması'ndan çekilme kararı almıştır. İklim değişikliği ile ilgili genel görüşün aksini düşünen ve bu doğrultuda ABD'yi söz konusu anlaşmadan çekme kararı aldığını açıklayan Trump, seçim döneminde sıklıkla dile getirdiği vaatlerinden birini daha gerçekleştirdi.² ABD Paris İklim Anlaşması'ndan en erken 2020 tarihinde çekilebilecektir. Ancak Trump yönetimi ayrılma kararı ile bu mutabakatın yükümlülüklerini yerine getirmeme noktasında bir tavır sergilemektedir.

Trump yönetimi iklim değişikliği olgusunun Amerikan ekonomisinin rekabet gücünü azaltmak için ortaya atıldığına inanmaktadır. Bu doğrultuda iklim sorunlarına duyarlı olmaktan ziyade çevreye daha fazla zarar verebilecek fosil enerji kaynaklarının kullanımını artıracak hamleler yine bu dönemin öne çıkan gelişmeleri arasında sayılmaktadır. Dolayısıyla temiz enerji

1. “Donald Trump Göreve Hızlı Başladı”, *Sabah*, 21 Ocak 2017.

2. Sema Emiroğlu, “Trump ABD'yi Paris İklim Anlaşması'ndan Neden Çekti?”, *BBC Türkçe*, 2 Haziran 2017.

İSMAİL KAVAZ

Gazi Üniversitesi Ekonometri Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Leicester Üniversitesi'nde tamamladı. Doktora eğitimine Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İktisat Bölümü'nde enerji alanında devam etmektedir. Enerji ekonomisi, dış ticaret, ekonomik büyüme alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

yerine fosil yakıt kullanımı ile ilgili teşvik mekanizmaları harekete geçirilmiş, petrol, kömür ve doğal gaz gibi enerji kaynaklarının üretimi artırılmıştır.

Obama döneminde yine çevresel kaygılardan dolayı iptal edilen Dakota Akım (Dakota Access) ve Keystone XL boru hattı projeleri Trump yönetiminin daha ilk zamanlarında yeniden ele alınmış ve bunların devam etmesi adına başkanlık kararı çıkarılmıştır. Bunun yanında devlete ait alanların kömür üretimi için kiralanması, Arktik, Atlantik ve Pasifik okyanuslarında yasak olan petrol ve doğal gaz sondaj çalışmalarının yeniden yapılabilmesine onay verilmesi ve elektrik üretim santrallerinin sera gazı salınımları ile ilgili düzenlemelerin kaldırılması Trump yönetiminin diğer önemli icraatları arasında sayılmaktadır.

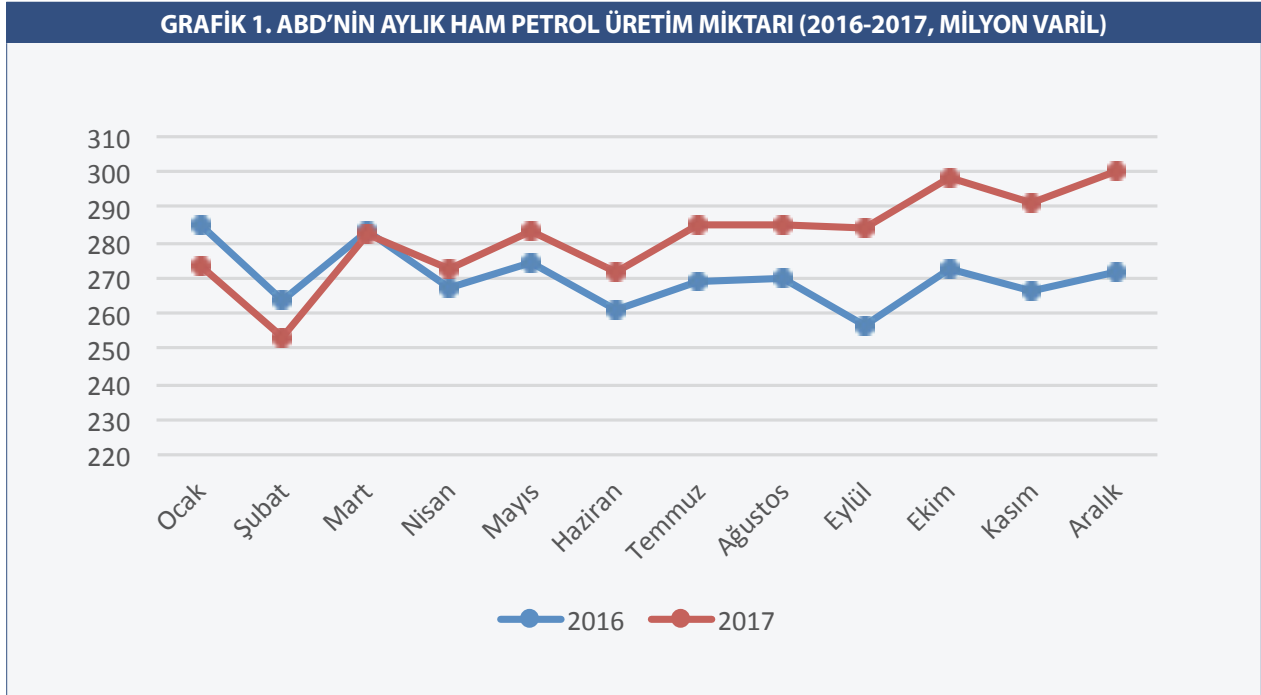
Tüm bunlar 2017-2018 arasındaki dönemde ABD'nin elindeki mevcut fosil kaynakların kullanımını yaygınlaştırma ve bu potansiyeli artırma yönünde kararlar aldığını göstermektedir. Trump yönetimindeki ilk yılında genel teamüllerin dışına çıkarak dikkatleri üzerine çekmeyi başarmış ve özellikle çevre konusunda aldığı kararlar yoğun bir şekilde eleştirilmiştir.

Bu çalışmada Trump yönetiminin ilk yılında enerji alanında ortaya koyduğu politikalar ve bunların sonucunda ABD'nin bir yıllık enerji profiline yer verilecektir. Ayrıca söz konusu politikaların global ölçekteki yansımaları ve Türkiye açısından etkileri değerlendirilecektir.

ABD'NİN ENERJİ ALANINDA SON BİR YILLIK PERFORMANSI

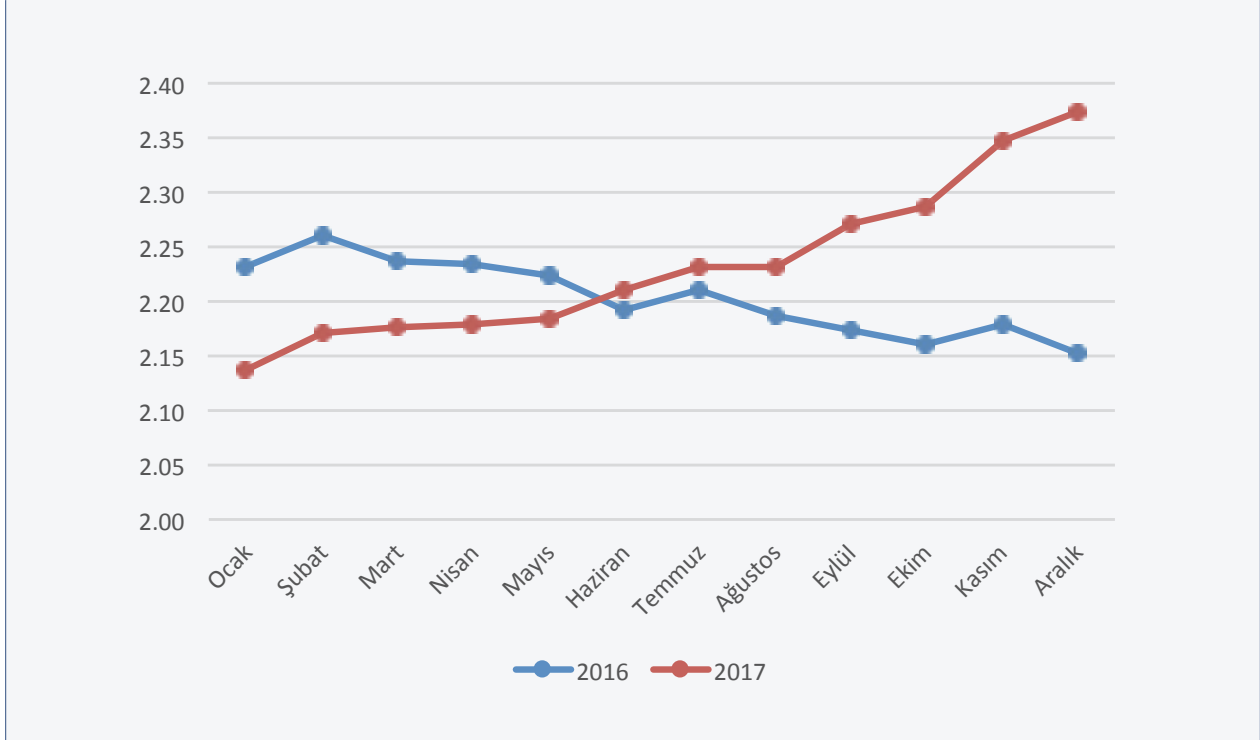
Donald Trump'ın başkan olarak göreve gelmesinden sonra ABD'nin enerji stratejilerinde gözle görülür bir değişim yaşandığı ve bu durumun ülkedeki enerji üretim-tüketim alışkanlıklarına yansıdığı söylenebilir. Ülke ekonomisini geliştirmek adına petrol, doğal gaz ve kömür gibi fosil yakıt üretiminin teşvik edilmesi sonucunda ABD'nin enerji alanında bir yıl gibi kısa bir zaman içerisinde nasıl bir değişim ve dönüşüm gösterdiği söz konusu dönemin güncel verileri ile açıklanacaktır.

ABD'nin 2017 yılı ham petrol üretim rakamları incelendiğinde bu yılda gerçekleştirilen üretimin tarihin en yüksek seviyesine ulaştığı görülmektedir. Yıl sonu itibarıyla günlük ortalama 9,2 milyon varil

Kaynak: U.S. Energy Information Administration (EIA)

GRAFİK 2. ABD'İN GÜNLÜK DOĞAL GAZ ÜRETİMİ (2016-2017, MİLYAR METREKÜP)

Kaynak: U.S. Energy Information Administration (EIA)

üretim yapılması, 2018'de ise bu rakamın günlük 10 milyon varile yükselmesi beklenmektedir.³ Aylık bazda ise ham petrol üretimi 2016 yılına göre ilk üç ay hariç daha yüksek miktarlarda seyretmiştir (Grafik 1). 2017'de ABD'nin petrol üretiminin bu denli artmasının başlıca sebeplerinden biri OPEC ve Rusya'nın fiyatlardaki sert düşüşü azaltmak adına üretimi yavaşlatması sonucunda ABD'nin pazardan daha fazla pay almak istemesidir. Ayrıca özellikle kaya gazı ve petrolünde yaşanan gelişmeler söz konusu üretim artışını tetiklemektedir.

Petrol üretimine paralel olarak günlük doğal gaz üretimi de 2016 yılına oranla yüzde 1,3 artarak yaklaşık 2,2 milyon metreküp⁴ seviyesinde gerçekleşmiştir. ABD'nin günlük doğal gaz üretiminin özellikle 2017 Haziran'dan itibaren 2016'ya göre daha fazla olduğu görülmektedir (Grafik 2). Bu durum aslında Trump

yönetiminin ABD'yi Paris İklim Anlaşması'ndan çekme kararıyla paralellik göstermektedir. 2016 yılında genel olarak günlük doğal gaz üretiminin azaldığı ancak 2017'den itibaren bu durumun tersi yönde bir eğilim sergilediği anlaşılmaktadır. Nitekim 2017'nin Haziran ayında söz konusu anlaşmadan çekilme kararı alınmış ve bunun sonucunda anlaşmanın ilkelerine uyulmayacağı sinyalleri verilerek fosil yakıt üretiminin artırılması teşvik edilmiştir.

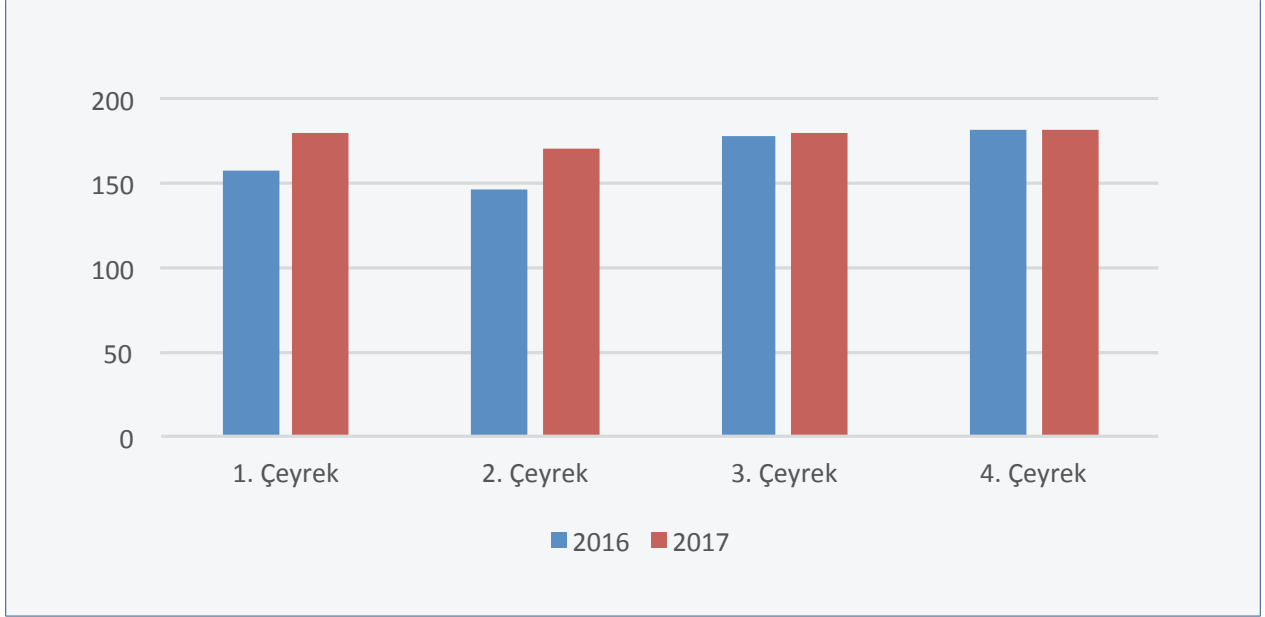
Kömür üretimi ise bir önceki yıla kıyasla yüzde 6,4 artarak yaklaşık 690 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.⁵ ABD'nin üçer aylık kömür üretim verisi incelendiğinde 2017 yılında 2016'ya göre bütün dönemlerde daha fazla üretim olduğu görülmektedir (Grafik 3). Trump'ın henüz seçim dönemindeyken kömür sektörünü destekleyici yönde propagandalar yapması ve seçilmesinin ardından özellikle kömür santrallerini devlet yardımları ile destekleme yönünde kararlar alması bu durumun habercisi niteliğindedir.

3. "Petroleum and Other Liquids", U.S. Energy Information Administration (EIA), <https://www.eia.gov/petroleum/production>, (Erişim tarihi: 4 Ocak 2018).

4. Birim, fit küpten metreküpe dönüştürülmüştür.

5. "Short-Term Energy Outlook", EIA, <https://www.eia.gov/outlooks/steo>, (Erişim tarihi: 5 Ocak 2018).

GRAFİK 3. ABD'İN ÇEYREK DÖNEMLİK KÖMÜR ÜRETİMİ (2016-2017, MİLYON TON)

Kaynak: U.S. Energy Information Administration (EIA)

Tüm bu veriler göstermektedir ki ABD son bir yıllık dönemde fosil yakıt üretimine ağırlık vermiştir. Diğer taraftan yenilenebilir enerji kaynakları ile üretim yapılması pahalı ve devlet desteğine bağımlı olmasından dolayı Trump yönetimi tarafından sıklıkla eleştirilmiş ve fosil yakıt üretimine göre geri plana itilmiştir.⁶

Yenilenebilir enerji üretimindeki artış oranlarının fosil yakıtlarla kıyaslandığında yeterince tatmin edici bir düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin 2016 ve 2017 ilk dokuz aylık dönemleri karşılaştırıldığında jeotermal ve biokütle enerjisi bakımından bir önceki yıla göre sadece yüzde 2'lik bir artış göze çarpmaktadır.⁷ Elektrik üretim sektöründe daha çok kömür ve doğal gaz kullanımının desteklenmesi rüzgar ve güneş enerjilerinin göreceli olarak geri planda kalmasına neden olmuştur. Bununla beraber toplam yenilenebilir enerji üretimi ise beklentilerin gerisinde kalarak 2016'ya göre sadece yüzde 9 oranında bir artış sergilemiştir. Ayrıca 2018 yılında yenilenebilir kaynaklardan

elde edilen elektrik üretiminin yüzde 3 oranında düşeceği öngörülmektedir.⁸

2017 ABD'nin petrol ve doğal gaz ihracatı açısından da önemli gelişmeler gösterdiği bir yıl olmuştur. Özellikle ham petrol ihracatı bir önceki senenin üç katına çıkarak günlük 1,5 milyon varil seviyesine ulaşmıştır.⁹ Bunun yanında doğal gaz alanında da 2017 yılının ilk 10 ayı itibarıyla yaklaşık 78 milyon metreküp ihracat gerçekleştirilmiştir.¹⁰ Bu rakamın bir önceki yıl 66 milyon metreküp civarında olması ve bu seviyeye yükseltilmesi, doğal gaz ihracatının son bir yıllık süreçte ne denli artırıldığını göstermektedir. Ayrıca 2018 yılında devreye alınacak olan yeni sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) terminalleri sayesinde doğal gaz alanında ABD'nin ihracat kapasitesini üç katına çıkarması beklenmektedir. Bir diğer fosil yakıt çeşidi olan kömürde ise 2016 ve 2017'nin ilk üç çeyreklik ihracat miktarları karşılaştırıldığında 2017 yılında 61 milyon ton ile 2016'nın aynı döneminden yüzde 68 oranında daha

8. "Short-Term Energy Outlook".

9. "Petroleum and Other Liquids", EIA, <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=p&t=s&wcrexus2&f=4>, (Erişim tarihi: 5 Ocak 2018).

10. "Natural Gas", EIA, <https://www.eia.gov/dnav/ng/hist/n9130us2m.htm>, (Erişim tarihi: 5 Ocak 2018).

6. Timothy Gardner, "Can't Please Everyone: Trump Energy Policy Riles Competing Sectors", Reuters, 5 Ocak 2018.

7. "Total Energy", U.S. Energy Information Administration (EIA), <https://www.eia.gov/totalenergy/data/annual/index.php>, (Erişim tarihi: 4 Ocak 2018).

fazla ihracat gerçekleştirildiği ve yıl sonunda bu miktarın yaklaşık 80 milyon tona ulaştığı görülmektedir.¹¹ Kömür ile elektrik üretmek doğal gaza göre daha maliyetli olmasına rağmen geçtiğimiz yıl ABD'de kömürün ihracat piyasasının güçlendirilmesi ve “Temiz Enerji Planı”nın yürürlükten kaldırılması sonucunda kömür endüstrisinin böyle bir ilerleme gösterdiği söylenebilir.

Görüldüğü üzere ABD son bir yıllık dönemde fosil yakıtların üretimi ve ihracatında önemli bir ivme yakalamıştır. Diğer taraftan 2016 yılında karbon (CO2) emisyonlarında yaşanan yüzde 1,7'lik azalmanın ardından 2018'de söz konusu emisyonların yaklaşık yüzde 1,8 oranında artması öngörülmektedir.¹² Bu durum aslında iklim ve çevre konularında Trump yönetimiyle yaşanan değişimin doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

ABD'İN ENERJİ POLİTİKALARININ KÜRESEL ETKİLERİ

Fosil yakıt kullanımını önceleyen ve iklim sorunlarını arka plana iten son dönem ABD enerji politikalarının küresel düzeyde önemli etkilerinin olması beklenen bir durumdur. Bir önceki yönetimin sorumluluk olarak Paris İklim Anlaşması kapsamında sera gazı salınımlarının azaltılması yönünde karar alması son derece önemliydi. ABD'nin çevreye zararlı emisyonlarda Çin'den sonra ikinci en büyük aktör olması ve bu salınımları azaltma konusunda eyleme geçmesi küresel enerji piyasaları açısından olumlu bir gelişme olmuştu. Ancak Trump'ın seçim propagandalarında da sıklıkla dile getirdiği “Önce Amerika” söylemi kapsamında ABD'nin menfaatinin her şeyden önce gelmesi gerektiğini vurgulaması ve göreve başladıktan sonra bu doğrultuda adımlar atması tüm dünya tarafından endişe ile takip edilmiştir.

ABD'nin küresel enerji sisteminin merkezindeki ülkeler arasında yer alması bu alanda izlediği politikaların yakından izlenmesini sağlamaktadır. 2017 yılının sonunda ilan edilen “Ulusal Güvenlik Stratejisi” kapsamında dünyada “enerji egemen” (*energy domi-*

nant) bir konuma gelinmesi amacının bizzat Başkan Trump tarafından kamuoyuna açıklanması da küresel aktörlerin dikkatini çekmiştir.¹³ Yeni ABD yönetimi aslında bu amacı daha göreve başlar başlamaz dile getirmişti. Bu bir yıllık süre içerisinde ise ABD'yi “enerji egemen” bir yapıya kavuşturmak adına çalışmalara devam edildi. Bu söylem aslında enerji konularında bağımsız, güvenli ve küresel enerji çekişmelerinden uzak olma anlamlarına gelmekteydi. Ancak bu dönemde ABD'nin özellikle küresel enerji çekişmelerinin göbeğinde olması dikkat çekmektedir. ABD bölgedeki etkinliğini sürdürmek ve kendi menfaatini artırmak adına bilhassa Ortadoğu, Arap ve Afrika ülkelerindeki siyasi ve ekonomik çekişmelerde baş aktörlerden biri olma rolünü devam ettirmiştir.

2017 yılının yaz aylarında patlak veren Katar krizi bu duruma bir örnek niteliğindedir. Bu krizin siyasi ve güvenlik gibi farklı yönleri olmasına rağmen enerji boyutu da dikkat çekmektedir. Küresel LNG ticaretinde Katar ilk sırada yer almaktadır. Diğer taraftan ABD ise söz konusu ticarete düşük bir paya sahiptir. Ancak gelecek dönemde ABD mevcut LNG projelerini hayata geçirerek bu alanda üst sıralara çıkmayı ve Katar'ın yerini almayı hedeflemektedir. Yani son yaşanan Katar krizinin arka planında LNG piyasalarında yaşanan rekabet ve ABD'nin LNG ticaretinde üst sıralara çıkma amacı bulunmaktadır.

Ayrıca 2017 biterken yaşanan Kudüs krizini de ABD'nin bir enerji stratejisi olarak görmek mümkündür. Bilindiği üzere ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma kararı bir anda bütün dikkatleri bu yöne çevirmiştir. Bu kriz üzerinden de ABD'nin bölge ile ilgili enerji planları olabileceği öngörülmektedir. ABD kökenli enerji firmalarının bölgede önemli keşif ve yatırımlar yaptığı bilinmektedir. ABD'nin tek taraflı aldığı bu karar sonucunda Doğu Akdeniz'de keşfedilen yoğun doğal gaz potansiyelinin Filistin'i ekarte ederek İsrail'in ve dolayısıyla kendisinin kontrolüne geçmesini amaçladığı düşünülmektedir.

11. “Short-Term Energy Outlook”.

12. “Short-Term Energy Outlook”.

13. “National Security Strategy of the United States of America”, White House, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, (Erişim tarihi: 5 Ocak 2018).

Bir diğer küresel etki de yıllarca enerji ithal eden bir konumda olan ABD'nin özellikle kaya gazı devriminden sonra enerji ihracatçısı durumuna gelmesi ve bunun sonucunda dünya doğal gaz piyasalarında etkin bir rol almak istemesidir. Keşfedilen doğal gaz kaynaklarını özellikle AB pazarına ulaştırmak adına çalışmalar gerçekleştirilmektedir. AB ülkelerinin doğal gazda Rusya'ya olan bağımlılığı oldukça yüksektir. Söz konusu ülkeler kaynak ülke çeşitlendirmelerini artırmak için ABD'yi alternatif bir tedarikçi olarak görmektedir. ABD de bu ülkelere LNG ihraç ederek hem bölgedeki etkinliğini sürdürmek hem de enerji piyasalarında egemen güç olmak istemektedir. Yukarıda bahsedilen Katar krizinin bir boyutu da dünyanın en büyük LNG ihracatçısı Katar'ın Avrupa piyasasında ABD'ye rakip olmasının istenmemesidir. Kısacası ABD, AB ülkelerinin enerji bağımlılığını kendi lehine çevirmek ve buradan hem siyasi hem de ekonomik faydalar sağlamak adına hamleler gerçekleştirmektedir.

Sonuç olarak ABD'nin aldığı kritik kararlardan ve yaptığı eylemlerden tüm dünya ülkeleri önemli ölçüde etkilenmektedir. Enerjinin artık sadece bir kaynak olmadığı, ülkelerin ekonomik ve siyasi ilişkilerinde belirleyici bir faktör olarak masaya konulduğu 21. yüzyılda dünya enerji savaşları pazardan daha fazla pay alma mücadelesine dönüşmüştür. Durum böyle iken enerji kaynaklarına sahip olan, bunlara ihtiyaç duyan ve transferinde rol oynayan ülkelerin birbirleriyle rekabeti şiddetini artırarak devam edecektir.

TÜRKİYE VE BÖLGE AÇISINDAN ABD'NİN ENERJİ POLİTİKALARININ YANSIMALARI

Türkiye bölgesindeki konumu itibarıyla enerji transferi noktasında oldukça önemli bir avantaja sahiptir. Küresel enerji piyasalarına yeni aktör ve kaynakların dahil olması sonucunda enerji kaynaklarına sahip olan ve bu kaynakları talep edenler arasında stratejik bir konumda bulunan Türkiye gibi ülkelerin önemi artmaktadır. Ortadoğu, Kafkasya ve Asya bölgeleri gibi dünya petrol ve doğal gaz rezervlerinin büyük bir kısmına sahip ülkelere komşu olan Türkiye özellikle

son dönemde “enerji merkezi” olma stratejisini gerçekleştirecek hamleler yapmaktadır. Bu durum bazı kesimler tarafından olumlu karşılanırken birtakım çevreler de Türkiye'nin sözü edilen hedefe ulaşmasını yavaşlatmak adına çalışmalar yapmaktadır.

Diğer taraftan ABD'nin Türkiye'nin de içinde bulunduğu bölge üzerindeki politikaları Trump döneminde de devam etmektedir. Söz konusu coğrafyada ABD tarafından gerçekleştirilen hamleler bölgede kendisine rakip olarak gördüğü ülkelerin manevra alanlarını kısıtlayacak biçimde şekillenmektedir. Enerji bağlamında ABD bölgedeki kaynakları özellikle Rusya'nın hareket alanını daraltarak kendi lehine kullanma adına faaliyetler yapmaktadır. Bu bağlamda bölgenin iki önemli gücü olan Rusya ve Çin ile özellikle doğal gaz kaynakları ve bu kaynakların rotaları kapsamında bir mücadele gerçekleşmektedir. Bunun en bariz örneği ABD'nin “Modern İpek Yolu” projesine Çin'in küresel ekonomide kendisine rakip ve hatta dünyanın yeni süper gücü olma kaygısından dolayı karşı çıkmasıdır.¹⁴

Bu projede Türkiye'nin rolü ise doğu ile batı arasındaki köprü olması sebebiyle oldukça kritiktir. Türkiye ticaret ve enerji rotalarının tam ortasında bulunması nedeniyle alternatif güzergahlara göre daha avantajlı bir coğrafi konuma sahiptir. ABD'nin söz konusu projelere karşı çıkması bir anlamda Türkiye'nin enerji ticaret merkezi olma stratejisine de sıcak bakmadığı anlamına gelmektedir.

Buna ek olarak Doğu Akdeniz'de keşfedilen doğal gazın Türkiye üzerinden dış piyasaya açılması mesafe ve maliyet açısından daha avantajlı görünmektedir.¹⁵ Ancak bölgede özellikle Türkiye ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında münhasır ekonomik bölgeler üzerinden ciddi tartışmalar devam etmektedir. Dolayısıyla Kıbrıs sorununun çözülmesi Türkiye-ABD ilişkileri açısından son derece kritik bir öneme sahiptir.

14. Ergün Diler, “İpek Yolu Savaşı”, A Haber, 16 Mayıs 2017.

15. Erdal Tanas Karagöl ve Büşra Zeynep Özdemir, *Türkiye'nin Enerji Ticaret Merkezi Olmasında Doğu Akdeniz'in Rolü*, (SETA Rapor, İstanbul: 2017), s. 92.

Enerji ticareti anlamında ise Türkiye-ABD ilişkileri son bir yıllık süreçte şu şekilde gerçekleşmiştir: Türkiye 2017 yılının Şubat ayında ABD'den yaklaşık 0,20 milyar metreküp, Eylül ayında ise 0,10 milyar metreküp olmak üzere toplam 0,30 milyar metreküp LNG ithal etmiştir.¹⁶ Bu Türkiye'nin bir yılda tükettiği toplam doğal gaz miktarının yüzde 1'i bile değildir. Diğer taraftan kömürde ise Türkiye toplam kömür ithalatının sadece yüzde 3'lük kısmını ABD'den yapmaktadır. 2017'nin ilk altı aylık periyodunda Türkiye ABD'den bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 32,4 oranında daha fazla kömür satın alarak toplamda yaklaşık 1 milyon 181 bin tonluk bir ithalat gerçekleştirmiştir.¹⁷

Sonuç olarak Türkiye'nin enerji arz güvenliği üzerinde ABD'nin ciddi bir etkisi görülmemektedir. Sadece iki ülke arasındaki LNG ticareti Türkiye'nin kaynak ve ithalatçı ülke çeşitlendirmesi noktasında önemli bir etkidir. ABD'den doğal gaz ithalatının durdurulması kısa vadede Türkiye açısından önemli bir kayıp gibi görünmese de uzun dönemde rekabet unsuru olması ve enerji arz güvenliğine katkı sağlaması bakımından bu ticaretin devam ettirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Trump yönetiminin enerji politikaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde birbiriyle bağlantılı iki husus ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki fosil yakıt kullanılarak enerji üretiminin önünü açan yasal düzenlemeler ve bu doğrultuda Paris İklim Anlaşması'ndan çekilme kararıdır. Bu politikalar küresel iklim değişikliği ve çevre konularında dünya kamuoyu tarafından endişe ile karşılanmaktadır.

ABD yönetimi ise tüm eleştiri ve baskılara rağmen söz konusu politikaları uygulama noktasında kararlı bir tavır sergilemektedir. 2016-2017 arasındaki bir yıllık süreçte ABD fosil yakıt üretimine paralel olarak

özellikle ham petrol ve doğal gaz ihracatında da yukarı yönlü bir trend yakalamıştır. Kaya gazı devriminin ardından söz konusu enerji çeşitlerinde ithalatçı olan yapısını ihracat yapan bir ülkeye dönüştüren ABD ilerleyen dönemlerde de fosil yakıt üretim ve ticaret potansiyelini artırmaya devam edecektir.

Türkiye açısından ise ABD'nin bölge üzerindeki politika ve stratejileri yakından takip edilmektedir. Enerjide merkez ülke olma misyonu doğrultusunda hamleler gerçekleştiren Türkiye'nin bölgedeki ülkeler ile iş birliği yaparak küresel enerji arz güvenliğine katkı sağlayacağı açıktır. ABD ise söz konusu iş birliklerinin bölgedeki etkinlik alanını daraltacağı kaygısını taşımaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin enerji alanındaki politika ve stratejileri iyi inceleyerek hareket etmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin dış politikasından ekonomik duruma kadar birçok alanı doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen enerji politikaları "Güçlü Ekonomi ve Ulusal Güvenlik" söylemi etrafında şekillendirilmektedir. Bu noktada Türkiye'nin öne çıkan enerji politikaları şu şekilde sıralanabilir:

- İthal edilen enerji kaynaklarında ülke çeşitlendirmesini artırmak: Türkiye toplam doğal gaz ithalatının yarısından fazlasını Rusya'dan karşılamaktadır. Bu durum enerji arz güvenliği bakımından bir risk unsuru olmakla beraber fiyat dengelemesi noktasında da olumsuz bir etkiye sahiptir.
- İthal edilen enerji kaynaklarının transfer çeşitlendirmesini artırmak: Türkiye yine enerji arz güvenliğini sağlamak ve enerji talebinin yüksek olduğu dönemlerde bu talebi karşılayabilmek adına sadece boru hatları vasıtası ile değil aynı zamanda LNG gibi türev enerji kaynaklarını da ithal etmelidir.
- Ülke içerisinde yerli enerji üretim ve tüketimini teşvik etmek: Türkiye'nin enerji kaynakları bakımından dışa bağımlılığı yaklaşık yüzde 70 seviyelerindedir. Bu dışa bağımlılığı azaltmak adına "Milli Enerji ve Maden Poli-

16. "Natural Gas", EIA, https://www.eia.gov/dnav/ng/hist/ngm_epg0_eve_nus-ntu_mmcfm.htm, (Erişim tarihi: 4 Ocak 2018).

17. "Quarterly Coal Report", EIA, <https://www.eia.gov/coal/production/quarterly/>, (Erişim tarihi: 4 Ocak 2018).

tıkası”nın yerleştirme stratejisi kapsamında dışarıdan ithal edilen kaynaklar yerine yerli kömür ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artırılmalıdır.

- Son olarak yukarıda sayılan üç politikayı da destekleyen “Enerji Ticaret Merkezi” olma hüviyetini kazanmak: Bulunduğu coğrafi konumu gereği Türkiye enerji kaynaklarını üreten ve bu kaynaklara ihtiyaç duyan kesimler arasında doğal bir köprü vazifesi üstlenmektedir. Bu avantajını ticaret üssü olma stratejisiyle birleştirmesi Türkiye’nin özellikle fosil enerji kaynaklarından yoksun olma noktasındaki dezavantajını ortadan kaldıracaktır.

Özetle Türkiye’nin son dönem enerji stratejileri arasında artan enerji talebinin karşılanması, dışa bağımlılığın azaltılması, enerji arz güvenliğinin sağlan-

ması, kaynak çeşitlendirmesinin artırılması, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi, sürdürülebilir enerji temininin başarılması ve enerji ticaretinde merkez ülke olma adına çalışmalar yapılması sayılabilir. Ayrıca Türkiye’nin bölgedeki siyasi ve ekonomik istikrarın yeniden düzenlenmesi adına ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmesi beklenmektedir. Bu politika ve stratejiler ekseninde Türkiye gelecek hedeflerine kararlı bir şekilde ilerleyecektir.

Son olarak Türkiye yukarıda değinilen politikalara uygun olarak ABD ile enerji alanındaki iş birliğini derinleştirme yönünde ve karşılıklı çıkarlarına uygun biçimde hareket etmelidir. ABD’nin de Türkiye’nin bölgedeki önceliklerini önemseyerek “kazan-kazan” prensibi doğrultusunda adımlar atması gerekmektedir. Bölgenin jeopolitik yapısı doğrultusunda iki ülkenin ortak zeminde buluşması ve ittifak etmesi beklenmektedir.